

Јелена Божиловић¹
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за социологију

Стручни рад
UDK 371.27.046.14:[378:316(497.11 Ниш)]
Примљено: 19.12.2021.
Ревидирана верзија: 25.1.2022.
Одобрено за штампу: 28.1.2022.
DOI: 10.46630/gsoc.28.2022.12

ТАКМИЧЕЊЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА ИЗ СОЦИОЛОГИЈЕ: ПРЕГЛЕД ТАКМИЧЕЊА И УЛОГА И ИСКУСТВА ДЕПАРТМАНА ЗА СОЦИОЛОГИЈУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ²

Апстракт: Рад се бави улогом и искуством Департмана за социологију Филозофског факултета у Нишу у Такмичењу ученика средњих школа из социологије. Такмичење представља једну од редовних годишњих активности Српског социолошког друштва која, између осталог, доприноси афирмацији и популаризацији социологије међу младима. У раду је најпре дат приказ Такмичења током последњих десет година (теме такмичења, чланови комисије, такмичари, ментори и школе), да би се потом сумирала досадашња улога Департмана за социологију у самом процесу такмичења. У закључном делу рада указује се на шири друштвени значај Такмичења, при чему се на основу досадашњег искуства дају и препоруке за његово поспешивање.

Кључне речи: Такмичење ученика, социологија, Српско социолошко друштво, Департман за социологију, Филозофски факултет у Нишу.

Увод

Као активност у оквиру Српског социолошког друштва (ССД), *Такмичење ученика средњих школа из социологије* први пут је одржано 2012. године на сва четири Филозофска факултета у Србији (Београд, Нови Сад, Ниш и Косовска Митровица). До 2012. године, Такмичење је организовано само у Војводини, али на предлог Секције наставника социологије ССД-а из 2011. године, оно постаје редовна годишња активност ССД-а на сва четири одељења за социологију у земљи, па тако и Департмана за социологију Филозофског факултета у Нишу. Већ 2013. године, Такмичење ученика средњих школа добија статус државног такмичења и бива уврштено у Календар такмичења и смотри ученика средњих школа Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ jelena.bozilovic@filfak.ni.ac.rs

² Рад је настао у оквиру Интерног пројекта „Ретроспектива и перспектива друштвеног значаја студија социологије на Филозофском факултету Универзитета у Нишу”, који реализују Департман за социологију и Филозофски факултет у Нишу.

Право на пријављивање за такмичење имају сви ученици треће и четврте године средњих школа у Србији. Један такмичарски рад може бити пријављен од стране искључиво једног ученика/кандидата, а не као групни рад што је била уобичајна пракса у периоду школске 2011/12. и 2012/13. године. Радови могу бити теоријског или истраживачког (емпиријског) карактера. У Нишу је у последњој години за регионални круг такмичења прихваћен и рад у форми кратког полудокументраног филма, чиме се изашло из уобичајених оквира анализе друштва и показала отвореност за нове истраживачке форме. Кандидати који се пласирају на републичко такмичење и на њему освоје једно од прва три места, као награду добијају могућност да се упишу на прву годину студија социологије без полагања пријемног испита, што представља главну награду Републичког такмичења. Осим тога, кандидати који освоје прва три места на Такмичењу добијају дипломе, док се свим осталим кандидатима уручују сведочанства о учешћу. Свим ученицима и њиховим менторима, Департман за социологију сваке године након проглашења победника додељује поклон пакете са књигама и новим издањима Филозофског факултета из области социологије.

Закључно са 2021. годином, укупно је одржано десет регионалних и републичких такмичења, те овај рад на одређени начин представља информативни пресек десетогодишњице Такмичења. Приказ који дајемо заснива се на Извештајима са регионалних и републичких такмичења који се сачињавају сваке године након одржаног такмичења, достављају ССД-у и могу се наћи на сајту овог Друштва. Остали подаци које представљамо прибављени су од досадашњих регионалних координатора такмичења у Нишу: проф. др Бранислава Стевановића, проф. др Драгана Тодоровића, доц. др Јелене Божиловић и асистенткиње Александре Николајевић.

Преглед Такмичења

Прво такмичење ученика из социологије ССД у сарадњи са одсецима/департманима за социологију Филозофског факултета у Београду, Новом Саду, Нишу и Косовској Митровици, организовано је 2011/12. године на тему „ОМЛАДИНА И ЗАПОШЉАВАЊЕ“.³ Велико интересовање огледало се у укупном броју пријављених радова (83) и ученика (105), од чега је 29 радова пријављено за регионално такмичење на Департману за социологију у Нишу.⁴ Регионалним такмичењем у Нишу прве две године (2011–2013) руководио је проф. др Бранислав Стевановић, тадашњи председник Огранка ССД за јужну и источну Србију (Ниш).⁵ Такмичење је одржано 17. марта 2012. године, а

³ http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=61:2011-12-12-02-52-01&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

⁴ Списак пријављених кандидата може се видети [овде](#).

⁵ http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=240:2012-03-21-20-23-55&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

стручну комисију сачињавали су: проф. др Драгана Стјепановић Захаријевић, доц. др Сузана Марковић Крстић и асистент Гордана Стојић. У Табели 1 дат је приказ победника, њихових ментора и тема.

Табела 1

ОМЛАДИНА И ЗАПОШЉАВАЊЕ (2012)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Анита Симић	Марина Дејановић	«Омладина и незапосленост»	Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“
2.	Миљана Петровић	Марина Дејановић	«Омладина у волонтерском раду»	Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“
3.	Миљана Миљковић	Радуле Перишић	«Омладина и запошљавање»	ЕТШ „Мија Станимировић“

Прве године такмичења, победници на регионалном такмичењу освојили су новчане ваучере које је финансирао „Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу“. Финална такмичења те године организована су само на регионалном нивоу, у сваком центру посебно. Четири кандидата која су освојила прво место у сваком од центара, добили су могућност уписа прве године студија социологије без полагања пријемног испита.⁶

Друго такмичење ученика средњих школа из социологије организовано је 2012/13. године на тему „ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНА СТВАРНОСТ“. Овај пут бележи се веће интересовање ученика, па се за такмичење пријављује за трећину више кандидата него претходне године. Укупно 22 рада стигла су на адресу Департмана за социологију, као регионалног центра у Нишу.⁷ Комисију за процену ученичких радова сачињавали су: проф. др Мирјана Крстовић (председник комисије), доц. др Гордана Стојић и асистенткиња Јелена Божиловић. У ужи избор ушло је 13 радова, од којих је потом одабрано 5 најбољих, који су представљени пред стручном комисијом. Два најбоља рада одабрана су за Републичко такмичење (Табела 2).

Табела 2

ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНА СТВАРНОСТ (2013)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Љубомир Миленковић	Јелена Миладиновић	„Интернет и друштвена стварност: позитивно деловање интернета на младе у Србији“	Гимназија „9. мај“, Ниш
2.	Милица Симић	Марина Дејановић	„Зависност и друге девијантне и патолошке појаве у вези са интернетом“	Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“

⁶ http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=234:2012-03-14-10-26-44&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

⁷ Списак свих пријављених такмичара и тема за такмичење може се погледати овде.

Државно такмичење одржано је 30. марта 2013. године на Филозофском факултету у Београду. Тадашњи председник ССД-а доц. др Драган Тодоровић отворио је такмичење и представио комисију која је била у следећем саставу: проф. др Бранислав Стевановић (Ниш), проф. др Слободан Антонић (Београд), доц. др Исидора Јарић (Београд), асистент Снежана Попић (Косовска Митровица) и асистент Душан Ристић (Нови Сад). Прво место освојила је ученица Треће београдске гимназије, друго место делили су ученик из Гимназије у Београду и ученица из средње Медицинске школе у Суботици, док су треће место поделили ученица из Треће београдске гимназије и ученик из гимназије 9. мај у Нишу.

За координатора трећег регионалног такмичења ученика из социологије у Нишу изабран је доц. др Драган Тодоровић, који ће такмичењем руководити до 2017. године. За треће регионално такмичење у Нишу, одржано 15. марта 2014. године, пријавило се рекордних 46 ученика, а одабрано је 10 најбољих. Ученици су добили шансу да своје радове представе пред комисијом у следећем саставу: проф. др Никола Божиловић (председник комисије), доц. др Сузана Марковић Крстић и наставник социологије Радуге Перишић. Два рада са регионалног такмичења одлуком комисије пласирала су се у наредни круг (Табела 3).

Табела 3

МЛАДИ И ПОТКУЛТУРНИ СТИЛОВИ ЖИВОТА (2014)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Милијана Миладиновић	Јелена Миладиновић	„Млади и рок поткултура“	Гимназија „9. мај“, Ниш
2.	Александар Цветковић	Сунчица Тасић	„Млади и поткултурни стилови“	Медицинска школа „Др. Изабел Емсли Хатон“, Врање

Домаћин Републичког такмичења одржаног 29. марта је био Филозофски факултет у Нишу, док је комисија била у саставу: проф. др Ђокица Јовановић (Београд), доц. др Гордана Стојић (Ниш), доц. др Драган Тодоровић (Ниш), асистент Иван Башчаревић (Косовска Митровица) и асистент Душан Ристић (Нови Сад). Прва три места на такмичењу освојили су ученици Гимназије Михајло Пупин из Ковачице и Прве београдске гимназије из Београда.

Наредно, четврто регионално такмичење ученика средњих школа из социологије у Нишу, одржано је 14. марта 2015. године. За регионални круг такмичења пријавило се 38 кандидата, а комисију су чинили проф. др Наталија Јовановић (председник комисије), доц. др Лела Милошевић Радуловић и доц. др Драган Тодоровић. Од 10 радова који су ушли у ужи избор, три најбоља добила су шансу да се такмиче на Републичком такмичењу (Табела 4).

Табела 4

МЛАДИ И ОБРАЗОВАЊЕ (2015)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Милорад Анђелковић	Јелена Алексић	„Критика образовног система“	Гимназија „Светозар Марковић“, Сурдулица
2.	Марија Голубовић	Душанка Пејчић	„Насиље у образовним институцијама“	Средња школа „Никета Ремезијански“, Бела Паланка
3.	Илија Стојановић	Јасмина Бабић	„Образовање и друштвене неједнакости“	Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш

Републичко такмичење је одржано 28. марта 2015. године у Гимназији Михајло Пупин у Ковачици, а прва три места освојили су ученици из Тринаесте београдске гимназије, Девете гимназије Михајло Петровић Алас у Београду и Гимназије Стеван Пузић из Руме. Састав комисије за републичко такмичење чинили су Проф. др Мирко Филиповић (Београд), доц. др Марица Шљукић (Нови Сад), доц. др Сузана Марковић Крстић (Ниш), доц. др Драган Тодоровић (Ниш) и асистент Зоран Недељковић (Косовска Митровица).

Тема наредног такмичења, одржаног 12. марта 2016. године, била је из области урбане социологије са насловом „ГРАД КАО ОГЛЕДАЛО ДРУШТВЕНИХ РАЗЛИЧИТОСТИ“. Комисија је била у саставу: доц. др Драган Тодоровић (председник комисије), доц. др Милош Јовановић и асистент Јелена Божиловић. На адресу Департамента за социологију у Нишу приспело је укупно 13

радова, док је 5 ушло у ужи избор. Одлуком жирија, два најбоља рада послата су у следећи круг такмичења (Табела 5).

Табела 5

ГРАД КАО ОГЛЕДАЛО ДРУШТВЕНИХ РАЗЛИЧИТОСТИ (2016)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Маријана Милановић	Марина Дејановић	„Градско уређење у складу са политичким- урбанистичка решења као огледало режима на примеру Берлина за време Хладног рата“	Гимназија „Стеван Сремац“, Ниш
2.	Ива Петровић	Катарина Лазаревић Брдар	„Град и поткултура скинхеда“	Гимназија „Бора Станковић“, Ниш

Домаћин републичког такмичења 9. априла 2016. године био је Одсек за социологију Филозофског факултета у Новом Саду. Комисију су чинили доц. др Ана Пајванчић Цизељ (Нови Сад), доц. др Јелена Петковић (Ниш), доц. др Јелисавета Вукелић (Београд) и асистент Зоран Недељковић (Косовска Митровица). Ученица из Ниша из Прве нишке гимназије Стеван Сремац том приликом је освојила треће место, док су прва два места освојили ученик из Гимназије у Обреновцу (Београд) и ученица из медицинске школе 7. април из Новог Сада.

Шесто по реду такмичење ученика средњих школа из социологије на тему „ДРУШТВЕНИ ПРОБЛЕМИ И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ“ одржано је 2017. године. Ове године за регионално такмичење у Нишу пријавило се 24 кандидата из региона, док су стручну комисију чинили: проф. др Драгана Стјепановић Захаријевић, проф. др Данијела Гавриловић и асистент Немања Крстић. Координаторка регионалног такмичења у Нишу у периоду од 2016. до 2018. била је асистент Јелена Божиловић. Након усмене одбране радова такмичара, комисија је одабрала три најбоља рада (Табела 6).

Табела 6

ДРУШТВЕНИ ПРОБЛЕМИ И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ (2017)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Ана Христов	Катарина Лазаревић Брдар	„Појам и аспекти глобализације“	Гимназија „Бора Станковић“, Ниш
2.	Јана Ивановић	Мирољуб Стевановић	„Проблеми у друштву – сиромаштво у Србији“	Економска школа, Ниш
3.	Тијана Костић	Јасмина Бабић	„Социјалнопатолошке појаве: криминал“	Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш

Након регионалног, републичко такмичење одржано је у Гимназији у Обреновцу. Том приликом своје радове представило је 10 финалиста из сва четири регионална центра. Стручна комисија за процену такмичарских радова на републичком нивоу била је у следећем саставу: доц. др Гордана Стојић из Ниша, доц. др Ана Пајванчић Цизељ из Новог Сада, доц. др Драган Станојевић из Београда и асистент Никола Живић из Косовске Митровице. Прво место припало је ученици из Економске школе 9. мај из Сремске Митровице, друго место ученику из Гимназије у Обреновцу, док треће место деле ученик из Економске школе 9. мај из Београда и ученица Гимназије Светозар Марковић из Ниша.

Идуће 2017/18. године одлучено је да тема такмичења буде „НАСИЉЕ, СОЛИДАРНОСТ И АКТИВИЗАМ КОД СРЕДЊОШКОЛАЦА У СРБИЈИ“. Регионално такмичење одржано је 10. марта 2018. године, док је укупан број пријављених радова био 30. Стручна комисија у саставу проф. др Наталија Јовановић (председник комисије), проф. др. Драгана Стјепановић Захаријевић и асистенткиња Александра Николајевић, одабрала је 7 најбољих радова који су добили прилику да буду представљени. За Републичко такмичење одабрана су три најбоља рада (Табела 7).⁸

Табела 7

НАСИЉЕ, СОЛИДАРНОСТ И АКТИВИЗАМ КОД СРЕДЊОШКОЛАЦА У СРБИЈИ (2018)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Марија Крстић	Јасмина Бабић	"Активизам средњошколаца у превенцији насиља у школама"	Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш
2.	Милош Симић	Александра Манић	"Хуманитарни рад и активизам средњошколаца у Србији"	Техничка школа, Пирот
3.	Кристина Радовић	Сузана Борота	"Солидарност средњошколаца у покретању и током друштвене акције у гимназији "Вук Караџић" у Трстенику"	Гимназија "Вук Караџић", Трстеник

Републичко такмичење одржано је почетком 2018. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Комисију на републичком такмичењу чиниле су: проф. др Драгана Захаријевић (Ниш), проф. др Снежана Миливојевић (Косовска Митровица), доц. др Јована Чикић (Нови Сад) и научна сарадница др Анђелка Мирков (Београд). Једанаест такмичара усмено је излагало и бранило своје такмичарске радове. Прво место припало је ученику из Гимназије у Обреновцу (Београд), друго место ученици из Гимназије Урош Предић у Панчеву, док је треће место освојио ученик из Техничке школе у Пироту.

⁸ Имена свих такмичара који су учествовали на регионалном такмичењу ученика средњих школа из социологије у Нишу налазе се у [Извештају](#) о регионалном такмичењу средњошколаца.

Тема осмог такмичења ученика из социологије била је из области социологије културе: „КУЛТУРА И САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ“. Координаторску функцију регионалног такмичења за Ниш од 2018. године преузима асистенткиња Александра Николајевић. Регионално такмичење ученика средњих школа из социологије у Нишу одржано је 9. марта 2019. године на Филозофском Факултету Универзитета у Нишу. Укупан број пријављених радова из региона био је 33,⁹ док је у првом селекционом кругу комисија одабрала 8 кандидата који су добили прилику да презентују и бране своје радове. Стручну комисију чинили су проф. др Бранислав Стевановић, доц. др Јелена Петковић и асистенткиња др Јелена Божиловић. Након усмене одбране такмичарских радова, комисија је изабрала 3 најбоља рада која су се пласирала у републички круг такмичења (Табела 8).

Табела 8

КУЛТУРА И САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ (2019)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Анђела Величковић	Габријела Крстић	“Нови медији и комуникација код ученика средњих школа”	Хемијско-технолошка школа, Врање
2.	Јулија Пешић	Душанка Пејчић	“Рок култура”	СШ „Никета Ремезијански“, Бела Паланка
3.	Катарина Милојковић	Александра Ивановић	“Потрошачи као марионете у рукама брендова”	Гимназија „9. мај”, Ниш

Републичко такмичење, по обичају, одржано је у школи из које је дошао победник прошлогодишњег такмичења, па је ове године домаћин била Гимназија у Обреновцу. Том приликом, 11 кандидата представило је своје радове пред стручном комисијом у следећем саставу: проф. др Жолт Лазар (Нови Сад), доц. др Јелена Петковић (Ниш), научна сарадница Анђела Мирков (Београд) и асистенткиња Радица Недељковић (Косовска Митровица). Прво место освојила је ученица из Београда, друго место припало је ученици из Зрењанина, док су треће место поделиле ученице из Зубиног Потока и Гимназије 9. мај из Ниша.¹⁰

За 2019/20. годину, Српско социолошко друштво усваја допуну правилника о Такмичењу ученика средњих школа из социологије. Најзначајније измене тичу се дефинисања циљева и задатака овог такмичења. Као главни циљеви Такмичења наводе се промоција и популаризација социологије као науке и наставног предмета; подстицање критичког мишљења и истраживачке делат-

⁹ http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=680:2019-03-16-07-08-34&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

¹⁰ http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=686:2019-04-09-21-26-04&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

ности ученика; развијање аналитичког односа ученика према друштвеним феноменима, подстицање активизма код младих, и други. Као два кључна задатка Такмичења дефинисани су: 1. вредновање нивоа стечених знања, вештина и способности ученика, и 2. рангирање нивоа постигнућа ученика.¹¹

Те године креће се са организацијом деветог Такмичења чија је тема била „ОМЛАДИНА И СФЕРА РАДА”. На регионалном такмичењу У Нишу, од укупно 23 пристигла ученичка рада, 12 се квалификовало за усмену одбрану на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, пред комисијом у следећем саставу: проф. др Горана Ђорић, проф. др Сузана Марковић Крстић и доц. др Гордана Стојић. Због специфичних околности ширења пандемије вируса SARS-CoV-19, одустало се од уобичајене праксе, па је регионално такмичење одложено. У новонасталим околностима одлучено је да стручна комисија спроведе процес такмичења до краја читањем ученичких радова и проглашењем најбољих, без усмене одбране (Табела 9).

Табела 9

ОМЛАДИНА И СФЕРА РАДА (2020)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Марија Раичевић	Катарина Лазаревић Брдар	„Утицај неформалног образовања у виду FLEX омладинске културолошке размене на професионални живот и запошљавање“	Гимназија „Бора Станковић“, Ниш
2.	Ива Георгиев	Драгана Рашић	„Млади са села у савременом свету: испитивање утицаја савременог света на младе са села“	Гимназија Зајечар
3.	Лара Давидовић	Ивана Вујић	„Утицај друштвених фактора на одлуке везане за обликовање образовно - радне будућности матураната“	Неготинска гимназија

Републичко такмичење 2019/20. године одржано је по истом принципу као и такмичење на регионалном нивоу. Стручна комисија за процену радова на републичком такмичењу ученика средњих школа била је у следећем саставу: проф. др Марица Шљукић (Нови Сад), доц. др Иван Башчаревић (Косовска Митровица), доц. др Милица Весковић Анђелковић (Београд) и доц. др. Гордана Стојић (Ниш). Уместо усмених одбрана радова финалиста из свих регионалних центара, комисија је прегледавањем радова прогласила најбоље. Прво место освојила је ученица из Свилајнца, а друго место додељено је двома ученицама из Неготинске и Зрењанинске гимназије. Треће место су такође по-

¹¹http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=730:2020-06-10-19-49-52&catid=38:2011-12-11-16-37-51&Itemid=53

делила два кандидата: ученица из нишке Гимназије Бора Станковић и ученик из Медицинске школе 7. април у Новом Саду.

Пандемија корона вируса ставила је друштво пред нове изазове и изменила устаљене друштвене обрасце, па се тема такмичења 2021. године сама наметала. Одлучено је да она гласи „ПАНДЕМИЈА ВИРУСА COVID-19 КАО ДРУШТВЕНИ ИЗАЗОВ”. Регионално такмичење ученика средњих школа одржало се 14. марта у свим регионалним центрима. Упркос отежаним околностима, интересовање за такмичење није опало, па се на нишко регионално такмичење пријавило 22 ученика из Ниша и региона, а комисија је одабрала 3 најбоља рада која су се уједно квалификовала за републичко такмичење. Комисија је заседала у следећем саставу: проф. др Драган Тодоровић (председник комисије), проф. др Лела Милошевић Радуловић и асистент др Нина Павловић. За финале републичког такмичења изабрана су три најбоља рада (Табела 10).

Табела 10

ПАНДЕМИЈА ВИРУСА COVID-19 КАО ДРУШТВЕНИ ИЗАЗОВ (2021)				
Место	Име ученика	Ментор (професор)	Тема	Средња школа
1.	Анђела Михајловић	Светлана Лазић	"Истраживање породичних односа у времену пандемије из женског угла - шта се дешава када се скину маске?"	Сокобања, СШ "Бранислав Нушић"
2.	Никола Коцић	Александра Ивановић	"Образовање у пандемији Ковида - 19: будућност образовања"	Гимназија "9. мај", Ниш
3.	Жарко Голубовић	Александра Ивановић	"Ксенофобија у ери Корона вируса"	Гимназија "9. мај", Ниш

Овогодишње републичко такмичење одржано је 28. марта 2021, а стручну комисију републичког такмичења чинили су: проф. др Петар Анђелковић (Косовска Митровица), доц. др Александар Томашевић (Нови Сад), асистенткиња др Нина Павловић (Ниш) и др Милена Токовић, научна сарадница (Београд). Прво место на републичком такмичењу заузела је ученица из Београда (Пета економска школа), друго место припало је ученици из средње школе Бранислав Нушић из Сокобање, док су сви остали кандидати заузели треће место,¹² што је омогућено новим правилником усвојеним 2019. године. У склопу овог правилника, за освојена прва два места на републичком такмичењу додељују се Дипломе за прво и друго место, док се свим осталим учесницима републичког такмичења додељују Дипломе за треће место¹³. Сходно овом правилу, на републичком такмичењу одржаном 2021. године треће место освојило је 10 учес-

¹²http://ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=755:2021-03-23-14-09-38&catid=35:2011-12-11-16-36-13&Itemid=41

¹³ http://www.ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=730:2020-06-10-19-49-52&catid=38:2011-12-11-16-37-51&Itemid=53

ника: два ученика из Београда, два ученика из Шапца, три ученика из Ивањице, два ученика из Ниша и један ученик из Врбаса. Свим кандидатима који су учествовали на републичком такмичењу додељене су Дипломе и пригодне награде од стране регионалних центара.

Анализа такмичења

Како је Ниш регионални центар југоисточног дела Србије, одређени број приспелих ученичких радова на регионално такмичење до сада су представљали радови ученика из нишких школа, али је велики број такмичара долазио и из средњих школа других градова који припадају југоисточном региону. Одличну сарадњу у том погледу Депарتمان за социологију Филозофског факултета у Нишу остварио је са гимназијама у Нишу, и то Бора Станковић, 9. мај, Светозар Марковић и Стеван Сремац, али и са средњим стручним школама, међу којима су Економска школа у Нишу, Електротехничка школа Мија Станимировић, Медицинска школа Др Миленко Хаџић и Машинска школа. Поред нишких средњих школа, изврсна сарадња остварена је и са средњим школама у Врању (Гимназија Бора Станковић, Техничка школа, Хемијско-технолошка школа, Медицинска школа Др Изабел Емсли Хатон), Лесковцу (Гимназија Лесковац, Пољопривредна школа, Хемијско-технолошка школа Божидар Ђорђевић Кукар и Техничка школа Раде Металац), Пироту (Гимназијом Пирот и Техничком школом), Сокобањи (СШ Бранислав Нушић), Белој Паланци (СШ Никета Ремезијански), али и са Зајечарском, Неготинском гимназијом и гимназијом из Трстеника.

Анализирајући број приспелих радова, може се рећи да се у просеку сваке године на регионално такмичење пријави се 25 до 30 кандидата. Чак и у години пандемије бележи се велико интересовање ученика, па се у односу на друге регионалне центре за такмичење у Нишу пријавио знатно већи број кандидата (22). У сваком случају, узимајући у обзир број приспелих радова за регионални круг такмичења у Нишу током протеклих година, највеће интересовање бележи се треће године такмичења (2013/14), када је тема такмичења била „МЛАДИ И ПОТКУЛТУРНИ СТИЛОВИ ЖИВОТА“. Велико интересовање наставника и ученика бележи се и четврте године такмичења (2014/15) за тему „МЛАДИ И ОБРАЗОВАЊЕ“, а затим и 2018/19. за тему „КУЛТУРА И САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ“ (Табела 11). Имајући то у виду, може се приметити да су ученици до сада били највише мотивисани да социолошки обрађују оне теме које се на одређени начин тичу њих самих (омладине), као и тему културе.

Табела 11

Година	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Укупан број радова	29	22	46	38	13	24	30	33	23	22

Анализа освојених места на регионалном такмичењу показује да у освајању прва три места предњаче ученици нишких школа (16), док су ученици из средњих школа у региону освојили нешто мање награда (11). Од свих школа у Нишу, највише награда припало је гимназијалцима, и то ученицима Гимназије 9. мај (5), затим ученицима Гимназије Светозар Марковић (4) и Стеван Сремац (4), као и Гимназије Бора Станковић (3). Што се републичког такмичења тиче, евидентно је да су ученици из регионалног центра у Београду до сада у највећем броју освајали прво место, чак 7 пута. Друго место такође су углавном освајали ученици из центра у Београду (5), као и Новом Саду (4). Ученици из регионалног центра у Нишу до сада су углавном освајали треће место на државном такмичењу (6). Према новим правилима такмичења, 2021. године треће место освојили су сви кандидати који су учествовали на републичком такмичењу, па тако и два ученика из регионалног центра у Нишу.

Закључак

Департман за социологију формирао је „Мрежу наставника“ путем које одржава редован контакт са наставницима социологије у средњим школама у региону. Умрежавање наставника и сарадника Департмана са наставницима средњих школа од вишеструке је користи, не само за Департман, већ и за наставнике социологије и њихове ученике. Кроз различите врсте промотивних активности указује се на значај социологије као науке и она се популаризује и приближава млађим генерацијама. Такмичење у читавом процесу има посебан значај, јер се тог дана врата Филозофског факултета у Нишу отварају за наставнике и ђаке који нам долазе као гости из различитих крајева. Основни циљ регионалног такмичења је да се кроз дискусију и размену мишљења продубе постојећа знања и отворе нове теме које би инспирисале ђаке да наставе да се баве проучавањем друштва. Међутим, осим ширења знања, сусрети на регионалним такмичењима ученика средњих школа из социологије у Нишу до сада су се показали плодним и због тога што се кроз комуникацију чланова нашег Департмана са наставницима социологије у средњим школама размењују међусобна искуства у раду, указује на евентуалне проблеме и потребе које они

имају и долази до нових идеја за њихово превазилажење, али и отварају могућности за међусобно повезивање и даљу сарадњу ових образовних институција.

На основу досадашњег искуства у организацији Такмичења, издвајамо препоруке које би као нове, додатне активности служиле поспешивању међусобне сарадње Департмана за социологију и средњих школа, као и постизању бољег успеха ученика на оба нивоа такмичења:

1. *Организовање састанка* који би окупио релевантне професоре са Департмана и професоре социологије у средњим школама чији су ученици заинтересовани за учешће на Такмичењу. Наведена активност била би најављена упоредо са слањем Позива за такмичење ученика средњих школа из социологије путем „Мреже наставника“. Ова додатна активност имала би више циљева:

- а) Упознавање професора средњих школа са могућим начинима обраде дате теме,
- б) Указивање на могуће проблематизације унутар теме и дискутовање о занимљивим истраживачким питањима које тема отвара,
- в) Указивање на структуру научног рада и академско писање (шта све добар такмичарски рад мора да садржи),
- г) Стицање увида у најчешће грешке ученика приликом писања такмичарских радова (пређашња искуства),
- д) Отварање дискусије о другим релевантним питањима.

Сусрет овог типа омогућио би наставницима социологије лакше и успешније менторисање ученичких радова, а истовремено би се разрешиле све њихове недоумице.

2. *Формирање годишњег „newslettera /билтена“* са садржајем најновије литературе из области социологије, где би сви предметни професори почетком године имали задатак да издвоје свежу и релевантну литературу из својих ужих научних области. Посредством „Мреже наставника“, билтен би се дистрибуирао средњошколском наставном кадру. Поменути збирка допунила би се и у међувремену објављеним радовима и књигама наставног особља Департмана за социологију. Сматрамо да би таква пракса допринела да радови ученика из региона буду садржајно квалитетнији и „конкурентнији“, како на регионалном, тако и на републичком нивоу такмичења.

3. *Конструисање и спровођење анкете (евалуације)* са наставницима на крају сваког такмичења са циљем квалитетније и што отвореније међусобне комуникације. Евалуација би пружила могућност увида у најчешће проблеме у свим фазама реализације такмичења и тиме отворила простор за унапређење даље сарадње Департмана за социологију и наставника социологије у региону.

У времену када се друштвене науке маргинализују и када се недовољно препознаје њихов значај за друштво, веће присуство социолога и социологије у јавности од виталног је значаја за опстанак ове науке. Повезивање одељења за социологију на факултетима са нижим образовним институцијама и њихово

умрежавање једна је врста изласка социологије из уских академских кругова и њеног продора у јавност. Само се кроз популаризацију социологије може указати на то зашто су социолози неопходни једном друштву, а такмичење ученика у том погледу игра посебно важну улогу. Будући да интересовање за такмичење током година одржава континуитет, показује се да је социологија младима инспиративна. Управо то треба да буде подстрек за осмишљавање нових идеја и форми повезивања наше академске сфере са различитим деловима друштва, а све у правцу јачања позиције социологије и социолога у друштву.

Jelena Božilović

COMPETITION IN SOCIOLOGY OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS: OVERVIEW OF THE COMPETITION AND ROLE AND EXPERIENCE OF THE DEPARTMENT OF SOCIOLOGY OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN NIŠ

Abstract: The paper deals with the role and experience of the Department of sociology of the Faculty of philosophy in Niš in the competition of the secondary school students in sociology. The competition is one of the regular annual activities of the Serbian sociological society, which, among other things, contributes to the affirmation and popularization of sociology among youth. The paper first presents the competition during the last ten years (competition topics, committee members, competitors, schools and mentors) and then summarizes the current role of the Department of sociology in the competition process. The concluding part of the paper points out the broader social significance of the competition, and based on previous experience, recommendations are given for its improvement.

Key Words: Competition of the high school students, sociology, Serbian sociological society, Department of sociology, Faculty of philosophy in Niš.